

**DUBROVAČKI RANOBAROKNI SKLADATELJ VINKO KOMNEN I
MREŽA NJEGOVIH ODNOSA S PRETHODNICIMA I
SUVREMENICIMA***

STANISLAV TUKSAR

*Muzička akademija Sveučilišta u Zagrebu
Odsjek za muzikologiju
Trg M. Tita 12, 10000 ZAGREB*

UDK/UDC: 78.06

Izvorni znanstveni rad/Research Paper
Primljeno/Received: 16. 4. 2015.
Prihvaćeno/Accepted: 30. 4. 2015.

Nacrtak

U članku se istražuju biografski izvori, identitet, bibliografija i glazbena djela dubrovačkog ranobaroknog skladatelja, erudita i dominikanca Vinka Komnena (Vincenzo Commeno; 1590-1667) djelatnog u Dubrovniku, Rimu, Napulju i Španjolskoj, a na temelju novog uvida u kompleksno djelo-zbornik *Le glorie cadute* (2. izd., Venecija 1663) urednika Lorenza Miniatiija. Utvrđuje se Komnenovo autorstvo dviju tekstovnih cjelina u tom zborniku, bibliografski aspekt historiografskih izvora s posebnim obzirom na hrvatske i talijanske autore-prethodnike (E. Kaboga, J. Lukarević, S. Razzi, L. Crijević Tuberon, M. Orbini, V. Pribojević), te umreženost s

hrvatskim suvremenicima (Kristofor Ivanović, Ivan Tomko Mrnavić, Rafael Levaković, Toma Jerinić, Vladislav Menčetić i Ivan Dživo Gundulić) i njihova autorska uloga u Miniatiijevu zborniku.

Ključne riječi: Vinko Komnen, Lorenzo Miniati, Dubrovnik, Napulj, 17. stoljeće, prethodnici, suvremenici, glazba, biografski izvori, identitet, bibliografija, glazbena djela

Keywords: Vincenzo Commen, Lorenzo Miniati, Dubrovnik, Naples, 17th century, predecessors, contemporaries, music, biographical sources, identity, bibliography, musical works

Kad je prije 37 godina dubrovački muzikolog Miho Demović objavio članak o skladatelju Vicencu/Vinku Komnenu (1590-1667),¹ očekivalo se da će to otkriće izazvati određene pozitivne reakcije s obzirom na to da se radilo o prvom

* Istraživanje za ovaj rad obavljeno je tijekom mjeseca ožujka 2015. u Veneciji u okvirima projekta HERA: »Music Migrations in the Early Modern Age: the Meeting of the European East, West and South (MusMig)«.

¹ Miho DEMOVIĆ: Dubrovački ranobarokni skladatelj Vicenco Komnen (1590-1667), *Rad JAZU*, knj. 377, Zagreb 1978, 315-336. Demović već u prvoj bilješci korektno izvješćuje da ga je na Komnena i njegovu glazbu uputio zaslužni povjesničar Dubrovnika Vinko Foretić.

dubrovačkom skladatelju iz razdoblja prije katastrofalnog potresa 1667, čija su djela tada postala poznata (i pristupačna),² i koji se tim otkrićem pridružio malobrojnim danas poznatim skladateljima hrvatskoga podrijetla (I. Lukačić, V. Jelić, A. Grgičević-Jurjević), djelatnima u razdoblju ranoga baroka.³ Međutim, odjeci objavljivanja te nove akvizicije bili su malobrojni: Komnena su uglavnom kraćim natuknicama uvrstili u svoje preglede povijesti hrvatske glazbe Josip Andreis,⁴ Ennio Stipčević⁵ i pisac ovih redaka,⁶ a fino uravnoteženu natuknicu o njemu objavila je leksikografkinja Ivona Ajanović.⁷ S tim u vezi zanimljivo je primijetiti da eminentni glazbeni povjesničar Lovro Županović u oba svoja pregleda povijesti hrvatske glazbe, objavljena tijekom 1980-ih nakon Demovićeve otkrića,⁸ Komnena nije ni spomenuo. Nadalje, koliko je poznato, Komnenovi madrigali se rijetko i sporadično izvode,⁹ pa je sveukupno uzevši Komnen na ekranu starije hrvatske glazbene historiografije i prateće joj kulturološke osviještenosti ostao tek jednokratni titraj s dva-tri naknadna i to usputna bljeska. No, je li tome uvijek bilo tako, odnosno je li Komnen uvijek bio neka vrst marginalne pojave? Ovo priopćenje pokušat će upozoriti na neke dosad neuočene činjenice o toj problematici i sugerirati neke naznake kao moguće pomake i smjernice za daljnja istraživanja.

Prije svega, valja podsjetiti na neke opće odrednice vezane uz dosadašnje spoznaje o Komnenu. Demović ih je precizno i većim dijelom realistično donio u već spomenutom članku, pa ćemo ih ovdje samo sumarno navesti.¹⁰ Komnen je (krštenim imenom Aleksije) stjecajem okolnosti rođen 23. travnja 1590. u Napulju. Majka mu je bila Jela Ohmučević Grgurić (u dokumentima: Ohmvchievich Gargvrich), kći bogatog vlasnika trgovačke flote i brodogradilišta u mjestu Slano kraj Dubrovnika, a otac Petar Komnen (u dokumentima: Pietro Comneno), rođen u Mantovi 17. siječnja 1557. Djetinjstvo je proveo u Slanome, a potom se školovao

² Demović je, naime, u okvirima toga članka objavio i faksimile (na str. 337, 339 i 341) i suvremene transkripcije (na str. 324-331) triju Komnenovih madrigala.

³ Što se Dubrovnika prije potresa tiče, u međuvremenu su otkrivena djela naturaliziranog Francuza, djelatnog u Dubrovniku tijekom druge polovice 16. stoljeća, Lamberta Courtoysa st. i njegova sina Henrika. Usp. M. DEMOVIĆ: *Glazba i glazbenici u Dubrovačkoj Republici od početka XI. do polovine XVII. stoljeća*, JAZU, Zagreb 1981, 107-129.

⁴ U posljednjem izdanju objavljenom za njegova života. Usp. Josip ANDREIS: *Music in Croatia*, Institute of Musicology — Academy of Music, Zagreb 1982, 28 i 50.

⁵ Usp. Ennio STIPČEVIĆ: *Hrvatska glazbena kultura 17. stoljeća*, Književni krug, Split 1992, 79-80; E. STIPČEVIĆ: *Hrvatska glazba*, Školska knjiga, Zagreb 1997, 83-85.

⁶ Usp. Stanislav TUKSAR: *Kratka povijest hrvatske glazbe*, Matica hrvatska, Zagreb 2000, 51.

⁷ Usp. Ivona AJANOVIĆ: Komnen, Vinko, u: *Hrvatski biografski leksikon*, ur. T. Macan, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb 2009, sv. 7, 559-560.

⁸ Usp. Lovro ŽUPANOVIĆ: *Stoljeća hrvatske glazbe*, Školska knjiga, Zagreb 1980; *Centuries of Croatian Music*, Music Information Centre, Zagreb 1984, sv. 1.

⁹ Nije začudno da se na internetu i *youtubeu* nalazi niz natuknica pod 'Vincenzo Comnen', jednako zbrkanih i nepouzdanih kao i sva druga dokumentacija o njemu, što uključuje i nekoliko snimaka Komnenovih madrigala nejednake vrijednosti (npr. Zadarski madrigalisti, Jadranka Jovanović i, najbolja među njima, anonimna izvedba pod »omogućio Luka Račić«). Dubrovački sastav *Capella ragusina* snimio ih je 1993. na CD i kasetu *Antologija hrvatske rane glazbe* (Croatia Records).

¹⁰ Biografske podatke preuzeli smo iz navedene Demovićeve studije, 317-319.

kod isusovaca u Rimu, no 6. veljače 1608. stupio je u Dubrovniku u dominikanski red (promijenivši pritom ime u Vicenco, odnosno moguće pohrvaćeno Vinko) zahvaljujući roditeljskom zavjetu. Nakon završenog novicijata poslan je na studije u Salamancu u Španjolsku, gdje je i magistrirao. Zatim je više godina djelovao u Rimu, a potom i u Napulju, tijekom 1630-ih i 1640-ih, kao profesor filozofije na tamošnjem Dominikanskom sveučilištu i kao član napuljskog učenog društva »Accademia Tra gl' Incauti«. Odredbom redovničkih poglavara otišao je potom u Španjolsku gdje je obavljao dužnosti duhovnika u španjolskoj armadi za kraljevanja Filipa IV. (1605-1665; kralj 1621-1665).¹¹ Čini se da je iz Španjolske otišao kao misionar u Japan. Najveće uspjehe postigao je kao govornik i propovjednik; ukoliko su podatci o tome točni, istaknuo se u tim djelatnostima još kao mladić u Dubrovniku, a potom gdje god je živio — u Rimu, Napulju, Španjolskoj i dr. Navodno je objavio ukupno 33 djela s područja gramatike, retorike, okultnih znanosti, astronomije, poetike, logike, prirodne filozofije, znanosti kvadrivija (uključujući teoriju glazbe), metafizike, teologije, moralne filozofije i politike, a okušao se i kao pjesnik i dramski pisac.

Već i sama ovako kratko iznesena biografija upućuje na omanji niz vrlo važnih problema koji se vežu uz Komnenovu osobu, njegov egzistencijalni put i status te intelektualnu sudbinu. To su otvorena pitanja: **a. biografskih izvora**; **b. identiteta**, tj. njegova podrijetla po očevoj (a do neke mjere i majčinoj) strani; **c. bibliografije**, tj. postojanja, odnosno sačuvanosti njegovih djela; **d. glazbenih djela**. Podatci kojima za sada o svemu tome raspolažemo toliko su slabo istraženi, u mnogočemu kontradiktorni pa i sumnjivi, da se čini da nije odviše preuzetno Vinka Komnena — svakako uz bok Pavla Skalića, humanista iz 16. stoljeća — proglasiti jednom od najkontroverznijih osoba starije hrvatske intelektualne povijesti. No krenimo redom, da bismo na kraju dospjeli i do muzikološke problematike.

a. Biografski izvori. Za sada je glavni Komnenov biografski izvor djelo što ga potpisuje napuljski opat Lorenzo Miniati, a koje je u Veneciji objavljeno 1663. pod naslovom *Le glorie cadute*.¹² U bilješci donosimo puni tekst naslovnice, jer sadrži

¹¹ Ne može biti točan Demovićev podatak da je Komnen služio za španjolskih kraljeva Filipa II. i Filipa III, jer su oni kraljevali 1556-1598, odnosno 1598-1621, dakle znatno prije Komnenova boravka u Španjolskoj.

¹² Puni naslov glasi: LE / GLORIE CADVTE / Dell' Antichissima, ed Augustissima Famiglia / COMNENA. / Da Maestosi Allori dell' Imperial Grandezza, ne' Tragici Cipressi della priuata Conditione. / Nelle quali si scuoprono le Preminenze d'alcuni Prencipi Sourani, e di molte / nobilissime Famiglie da quella originate nell' Europa; Con varie, / curiose, & erudite altre Compositioni. / Cauate dal buio dell' obliuione alla luce del Mondo, / DALL' ABBATE / DON LORENZO MINIATI. / Dottore di Sacra Theologia, e dell' vna, e l'altra Legge, Protonotario / Apostolico, & Acad. tra gl' Incauti di Napoli, l' Ingeloso. / CONSACRATE / All' Immortalità del Glorioso Nome della Sacra Maestà, / del Cattolico, Grande, e Pio, / D. FILIPPO QVARTO / AVSTRIACO, / Rè delle Spagne, Imperador dell' Indie, e / Monarca Gloriosissimo. / In questa Seconda Impressione corette, ampliate, & ornate di molte figure in rame, / IN VENETIA, Per Francesco Valuasense, M.DC.LXIII. / CON LICENZA, E PRIVILEGIO.

neke elemente koji nisu dosad bili uočeni. Ta je golema knjiga po svojem sadržaju i uredničkoj koncepciji iznimno složena i nadasve kontroverzna. Demović je dobro ocijenio to djelo:

»Stotine starih listina i dokumenata potpisanih gotovo od tisuću svjedoka priloženo je u toj opsežnoj knjizi kao potvrda istinitosti onoga što je opisano o precima i životnom djelu V. Komnena. Uz to oko stotinu raznovrsnih pjesničkih oblika još više osnažuje stihovima naprijed izneseno. Osim toga, djelo je puno anagrama, rebusa i zagonetno poredanih brojeva. Kolika je vjerojatnost tako prikazanog 'curriculum vitae' Vicenca Komnena, teško je provjeriti.«¹³

S druge strane, u diskusiji na simpoziju održanom u Rimu 2012.¹⁴ upozoreno je da talijanska kulturološkijska historiografija također smatra da je autorstvo i dio sadržaja ove knjige dubiozan. Radi se (prema današnjim standardima) o zborniku (ili o svesku *Miscellanea*) čiji je urednik talijanski opat Lorenzo Miniati, a obuhvaća 28 cjelina — što paginiranih (13) što nepaginiranih (15) — s ukupno 924 stranice.¹⁵ U toj svojevrsnoj zavrzlami naziru se imena autora i/ili kompilatora pojedinih cjelina kao što su Benedetto Orsini (I), Francesco de Petris (II), Giacomo Zabarella, Carl'Antonio Stella (III), Tomaso Ierinich (V), te sâm Vincenzo Comneno (VII, VIII), a u nizu ostalih tekstovnih cjelina prilozi su ili anonimni ili se spominje oveci niz autora, ovisno o tipu priloga. Više su puta izražene i sumnje da je zapravo čitavo djelo apokrifno, tj. da je nizu pisama i dokumenata zapravo autor sam Vinko Komnen. Međutim, gotovo da je nemoguće zamisliti da je Komnen do te mjere mogao krivotvoriti čitav materijal i navesti toliko ljudi kao lažne autore priloga. Zapravo, već su raniji istraživači, pa i oni najkritičniji, ocijenili da valja razlučiti apologetske tekstove o Komnenu od onih u kojima se navodi katkada upravo imponzantan niz konkretnih podataka koji mogu biti od znatne koristi historiografima na područjima nevezanim uz užu problematiku Komnenova identiteta.¹⁶

Dva središnja pitanja koja se nameću u ovoj stavci jesu zašto je to djelo uopće nastalo i objavljeno tiskom te zašto je koncipirano na takav način kako je utvrđeno. Moguće odgovore nudi uvodni tekst kojim se urednik Miniati obraća čitateljstvu,

¹³ M. DEMOVIĆ: Dubrovački ranobarokni skladatelj Vicenco Komnen, 319.

¹⁴ Convegno finale del programma ANR-DFG »Musici« (organizatori: Istituto Storico Germanico di Roma i Institut français de Rome), a autor ovoga teksta referirao je priopćenjem o nizu autora podrijetlom iz hrvatskih zemalja, među kojima je bio i Komnen. Usp. također S. TUKSAR: Croatian Musicians in Venice, Rome and Naples during the Period 1650-1750, *Analecta musicologica*, sv. 51: *Musikbiographien. Reisen, Karrieren, Professionalisierung*, ur. Anne-Madeleine Goulet — Gesa zur Nieden, Bärenreiter-Verlag, Kassel 2014, 193-210.

¹⁵ Izračunato prema podatcima unesenim za ovu knjigu u: OPAC SBN — Istituto centrale per il catalogo unico (središnji talijanski knjižni i knjižnični katalog).

¹⁶ Tako se npr. u II. cjelini o genealogiji obitelji Ohmučević-Grgurić na str. 25-29 u devet zasebnih popisa pod naslovom »Nota delle Caracche, Galeoni, e Naui« navodi ukupno 178 brodova (skupa sa specificiranom tonažom) i njihovih kapetana (poimence!) iz Dubrovnika, Cavtata, Slanoga i obližnjih otoka, što je teško zamislivo da bi bio plod nečije mašte, nego više predstavlja dokument od prvorazredne važnosti za povijest dubrovačkog pomorstva i trgovine.

a koji donosimo u cjelini u kao Prilog 1 u transliteriranom prijepisu izvornika. Djelo je sastavljeno i objavljeno tiskom, s jedne strane,

»kako zaborav ne bi trijumfirao nad uspomenama o Komnenovima, slično [kao što će] Sreća trijumfirati nad njihovim veličinama,«¹⁷

a s druge strane, kako bi se istaknule zasluge i vrline samoga Vinka Komnena:

»Čitat ćeš u njemu koliko su poštovano i slavno za španjolsku Krunu djelovale vrijednost i vrlina rečenoga Oca Maestra Komnena, kako u Kraljevskoj oceanskoj mornarici tako i u narodnim pobunama žestoko opustošenog Napuljskog kraljevstva, te o nekim drugim njegovim Predima.«¹⁸

Sasvim je izvjesno da je koncepcija iznimne složenosti djela namjerno provedena, a sva ta raznolikost naposljetku služi samo jednom cilju — Komnenovima:

»Prisjeti se da ovaj svezak nije jedinstven i da [se ne sastoji] od samo jedne materije; zbog toga su u njemu bili nužni sređena razdioba i raspored dijelova koji bi tvorili jednu savršenu cjelinu. Svaki dio je za sebe savršen dio, a malo znači je li stavljen prije ili poslije čega. Samo o tebi ovisi kako ćeš procijeniti [pojedine] dijelove, jer jedan ne ovisi o drugome s obzirom da svaki za sebe ima svoj vlastiti smisao. Sve u svemu, sva ta raznolikost sudjeluje u potvrđivanju glavnoga dijela, a to je porodica Komnena.«¹⁹

Međutim, ostaje dilema je li — u zadnjoj instanci — iznošenje cijele ove sage o Komnenima svrha po sebi ili je u službi samohvale i veličanja samoga Vinka Komnena i njegovih razgranatih sposobnosti. Radi li se tu uistinu u konačnici o vjerodostojnoj genealogiji i jednom od posljednjih izdanaka jedne istaknute povijesne porodice, ili se radi o kompenzacijskom samodokazivanju upravo orgijastičkih razmjera, odnosno jednoj личности goleme taštine, frustriranoj zbog vlastita skromnog podrijetla? Jesmo li u pravu ili velikoj zabludi ako imputiramo jednu psihopatološku situaciju jednom istaknutom eruditu, što je Vinko Komnen

¹⁷ »... à finche l'Oblio non trionfasse delle memorie de' Comneni, conforme la Fortuna trionfò delle loro grandezze«. Usp. Prilog 1 (nepag.).

¹⁸ »Leggerai in esso, quanto d'honorato, e di glorioso à prò della Corona delle Spagne oprò il Valore, e la Virtù di detto Padre Maestro Comneno; così sù la Reale Armata dell'Oceano; come ne' tumulti Popolari d'vn Regno di Napoli, fieramente sconuolto, e d'alcuni altri suoi Amggiori.« Usp. Prilog 1 (nepag.).

¹⁹ Ricordati, che questo non è Volume vnito, e d'vna sola materia; onde in esso sia necessaria l'ordinata distributione, e la dispositione delle parti à formarne vn tutto perfetto. Ciascuna parte in se stessa è parte perfetta, ò che si anteponga, ò che si posponga, poco rilieva. A'te solo conuiene considerar le parti, come l'vna non dipendente dall'altra; mentre ciascuna la sua propria mente in se contiene: Con tutto ciò tutte queste varietà concorrono in confermare la principal parte, ch'è la Famiglia Comnena.« Usp. Prilog 1 (nepag.).

nesumnjivo bio, a koji je prethodno (kad je zbornik *Le glorie cadute* objavljen bio je već u dobi od 73 godine) ostvario sigurnu i respektabilnu egzistenciju kao redovnik, visokoškolski profesor i član jednog uglednog učenog društva?

Kako god bilo, ovaj iznimno kompleksni Miniatijev zbornik zaslužuje detaljno i minuciozno filološko i historiografsko istraživanje i obradbu, pa bi predstavljao upravo idealnu interdisciplinarnu i polihistorsku temu (opća historiografija, znanost o kulturi, biografika, pomorstvo, trgovina, učena društva i akademije, matematika, muzikologija, itd.) za neki budući doktorski rad. No, valja naglasiti da bez obzira koliko je (ne)utemeljena osnovna teza o Komnenovu visokom društvenom podrijetlu, ishod biografskog aspekta tog istraživanja i rješenje netom iznesene dvojbe — kakvi god bili! — ne bi imali praktički nikakvu važnost za proučavanje i valorizaciju njegove djelatnosti te ocjenu relevantnosti njegove ličnosti u dubrovačkoj, hrvatskoj, talijanskoj i španjolskoj kulturi i znanosti 17. stoljeća.

Kao daljnje biografske izvore, koje tek treba proučiti, valja poći Crijevićevim tragom u dokumentaciji dubrovačkog dominikanskog samostana, zatim nastaviti tragati u arhivskim knjigama bivše Dubrovačke Republike,²⁰ dokumentaciji napuljske Akademije »Tra gl' Incauti«,²¹ a možda i vojnoj dokumentaciji Kraljevine Španjolske.

b. Identitet. Sudeći po ukupnosti podataka koji su nam na raspolaganju, Komnenovo podrijetlo po ocu tvori nesumnjivo središnju os čitave problematike knjige *Le glorie cadute*, a za sada i Komnenove ličnosti. Zbog naših primarno drugih znanstveno-kulturoloških interesa, ovdje namjerno nećemo detaljnije ulaziti u ovaj problematski krug, ali ćemo istaknuti da je daleko najveći dio Komnenovih preokupacija pokušaj dokazivanja da po ocu vuče podrijetlo od loze bizantskih carskih vladara iz porodice Komnena — točnije od Aleksija Komnena (1432-1505) — koji su nakon pada Konstantinopola 1453. u ruke Turaka Osmanlija izbjegli na europski kršćanski Zapad. Upravo opsesivna grandomanija tog dokazivanja u jednoj knjizi s više od 900 stranica (na koju ćemo se kasnije još obilato referirati), gdje se navodi da je Vinko član 16. (ili čak 18.) generacije Komnena, navela je neke ranije čitatelje na ekstremne stavove, pa je tako npr. knjižničar franjevačkog samostana Male braće u Dubrovniku, Urban Talija, početkom 20. stoljeća na samostanski primjerak te knjige zapisao:

²⁰ Tako je M. Demović i pronašao podatak o sudskom procesu vođenom u veljači 1661. u Dubrovniku između Komnena i njegove samostanske subraće kao bizarne, ali i jedine dosad arhivski potvrđene epizode iz Komnenove biografije. Usp. M. DEMOVIĆ: Dubrovački ranobarokni skladatelj Vicenco Komnen, 319.

²¹ Tako se npr. u prvoj nepaginiranoj cjelini na početku djela precizno datirano navodi 20 sastanaka akademika u toj akademiji između 7. veljače 1637. i 20. rujna 1644. u kojima je sudjelovao Komnen govorima i diskusijama na razne teme i o raznim problemima iz područja poetike, govorništva, teologije, tomizma, psihologije, estetike i dr.

»Lijepo izdanje — drugo ništa nema u ovoj knjizi — Grehota, da se je toliki papir u to upotrijebio; Demonstrat hoc opus quantum vanitatis stimulus valeat«,²²

a dubrovački slavist Milan Rešetar u jednom je članku ustvrdio da

»... ta debela knjižurina ima gotovo samo tu jednu vrijednost da nam je sačuvala vijest da je nadimak Gjiva Gundulića bio 'Mačica'...«.²³

U znatno manjoj mjeri, ali ne i manje ambiciozno, postavljena je i problematika podrijetla Vinkove majke Jele. O toj se temi raspravlja u II. cjelini navedene »knjižurine« koju potpisuje napuljski patricij Francesco de Petris,²⁴ gdje se pokušava dokazati da obitelj Jele Ohmučević Grgurić vuče podrijetlo iz Tuhelja u Bosni, a da potječe iz stare loze bosanskih banova i kraljeva, odnosno kako se formulira na jednome mjestu u Miniatijevu uvodnom tekstu: »da Prencipi Illirici« (»od ilirskih prvaka/prinčeva«).

U ovoj stavci valja svakako navesti i to da je još dubrovački povjesničar, biograf, knjižničar i arhivar dominikanac Serafin Crijević (1686-1759) smatrao da je Komnen zapravo bio sin običnog pučanina iz Slanog imenom Petar Piranese.²⁵ Crijević je to, navodno, ustvrdio na temelju njemu tada još dostupnih dokumenata dubrovačkog dominikanskog samostana, gdje se zabilježilo da je Komnen u samostan stupio pod imenom Đuro Piranese, a da je prezime kasnije izmijenio u Italiji.²⁶

c. Bibliografija. Istraživanje, čiji je rezultat ovaj tekst, značajno je pomaknulo dosadašnji uvid u problem Komnenove bibliografije. Dosadašnji su istraživači, naime, smatrali da nijedno s popisa od 33 Komnenova djela — što ih je naveo autor Benedetto Orsini (»Vescovo d' Alessio, De' Minori Osseruanti di S. Francesco, della Prouincia di Ragusa«) u I. cjelini »La verità esaminata« (na str. 138-139) — nije sačuvano.²⁷ Međutim, jednostavnim uspoređivanjem naslova pojedinih djela s navedena Orsinijevog popisa i naslova cjelina u Miniatijevu zborniku bilo je moguće ustanoviti da se 17. po redu djelo s Orsinijeva popisa pod naslovom »Affetti Ossequiosi, divisi in Prelati, Cabalieri, e Dame« nalazi tiskano kao VIII. cjelina Miniatijeva zbornika, a 18. po redu djelo pod naslovom »Oracolo, overo Partenope

²² Preneseno iz: M. DEMOVIĆ: Dubrovački ranobarokni skladatelj Vicenco Komnen, 316.

²³ Milan REŠETAR: Dva dubrovačka švindlera 17. stoljeća, *Dubrovački list*, 1925, br. 10. Citirano prema: M. DEMOVIĆ: Dubrovački ranobarokni skladatelj Vicenco Komnen, 316.

²⁴ BREVE DISCORSO / GENEALOGICO / DELLA / Antichissima, e Nobilissima Famiglia / OHMVCHIEVICH / GARGVRICH, / ESPOSTO / Nel Teatro del Mondo quasi in Scena, / DA / FRANCESCO DE PETRIS, / PATRITIO NAPOLITANO (...).

²⁵ Usp. Seraphinus Maria CERVA: *Bibliotheca Ragusina*, prir. S. Krasić, JAZU, Zagreb 1980, sv. IV, 162-180.

²⁶ Usp. M. DEMOVIĆ: Dubrovački ranobarokni skladatelj Vicenco Komnen, 319.

²⁷ »Koliko je poznato, nije sačuvano nijedno od 33 nabrojena djela, ako su ikada i bila napisana.« M. DEMOVIĆ: *ibid.*

felicitata, Epitalamio« kao VII. cjelina. Za punu identifikaciju svjedoči i u impressum naznačeno autorstvo za obje cjeline: »Del Padre Fra Vincenzo Comneno« za VII. cjelinu i »Del Padre Maestro Fr. Vincenzo Comneno« za VIII. cjelinu. Ukoliko je Komnenovo autorstvo autentično, to znači da je za dva od 33 djela dokazano da postoje i da su tiskana, pa se sada s manje nesigurnosti može pristupiti daljnjem bibliografskom traganju. Osim toga, metodički gledano, u budućnosti valja tragati ne samo za zasebnim naslovima pod Komnenovim imenom, nego treba konzultirati i cjeline ili poglavlja u raznim zbornicima objavljenim pod imenima drugih autora.

Možda nije na odmet u ovoj prigodi upozoriti i na bibliografski aspekt u vezi s čitavim Miniatijskim zbornikom. Naime, u katalogu s kraja cijele knjige²⁸ nalazimo popis koji sadrži imena 261 autora, navodno konzultirana pri izradbi povijesnih (ali, čini se, i drugih) dijelova knjige. Među njima se nalazi i šest izvora koji se tiču Dubrovnika i Hrvatske; to su (redoslijedom navođenja): »Historia di Ragusa del Padre D. Eusebio Caboga, manuscritta«; »Historia di Ragusa di Giacomo di Pietro Lucari, stampata«; »Historia di Ragusa di Fra Serafino Razzi, stampata«; »Ludouico Cerua, detto Tuberone, Abbate Benedettino«; »Mauro Orbini, Abbate Benedettino«; »Vincenzo Probieuch« (sic!). Dok su tiskom objavljena djela Vinka Pribojevića (16. st.),²⁹ Mavra Orbina (?-1611),³⁰ Ludovika Crijevića Tuberonona (1455/9-1527)³¹ i Serafina Razzija (1531-1611)³² bila i do danas ostala dobro poznata, zanimljivo je da se u Miniatijsvu popisu navodi da je Jakov Lukarević (1551-1612) svoje historiografsko djelo objavio tiskom,³³ dok ga naša povijest književnosti navodi samo kao autora rukopisa.³⁴ Euzebije Kaboga (Kabuzić; ?-?), pak, manje je poznat, afirmiran i citiran kao historiograf, no Crijević ga obrađuje kao učenog autora djela *Annales Epidauritanos seu Ragusinos, Vitas Ragusinarum pontificum i Virtutum exempla ex rebus gestis Ragusinarum civium deprompta*,³⁵ koja su sva ostala u rukopisu. Ova skupina autora predstavlja onaj dio Komnenove mreže prethodnika koji smo najavili u naslovu ovoga rada.

Ono što je promaklo dosadašnjim istraživačima jest elementarni podatak s naslovne stranice: »In questa Seconda Impressione corette, ampliate, & ornate di molte figure in rame«. Dakle, izdanje djela *Le glorie cadute* iz 1663. jest **drugo**,

²⁸ Naslov kataloga glasi: »CATALOGO / Degl' Auttori, & Historiografi Antichi, e Moderni, dall' Opere de' quali è stata / raccolta la presente Historia« (str. 208-210).

²⁹ *De origine successibusque Slavorum* (1525).

³⁰ *Il regno degli Slavi* (1601).

³¹ *Commentaria de rebus quae temporibus eius... gestae sunt* (11 sv., 1490-1522).

³² *La storia di Raugia* (1595).

³³ *Annali di Rausa* (Venecija, 1605).

³⁴ »Poviješću se bavio i JAKOV LUKAREVIĆ (1551-1612), koji je ostavio rukopis o prošlosti Dubrovnika do 1600«. Marin FRANIČEVIĆ — Franjo ŠVELEC — Rafo BOGIŠIĆ:— *Povijest hrvatske književnosti*, knj. 3: *Od renesanse do prosvjetiteljstva*, Liber-Mladost, Zagreb 1974, 162.

³⁵ Serafin Marija CRIJEVIĆ (CERVA): *Bibliotheca Ragusina*, prir. Stjepan Krasić, JAZU, Zagreb 1975, sv. 1, 297-298.

korigirano, povećano i ilustracijama bogatije opremljeno izdanje, dok o prvome nema nigdje nikakvih vijesti ni podataka.³⁶ O tome neizravno svjedoči i činjenica da je većina priloga u zborniku datirana do 1650, a tek nekoliko priloga kasnije (do sredine 1650-ih), što će reći da je prvo izdanje (ako je postojalo?!) bilo tiskano vjerojatno desetak godina prije drugoga, negdje sredinom 1650-ih.

d. Glazbena djela. U užem području našeg interesa, tj. Komnenovim djelima vezanim uz glazbu, za sada nema znatnijih istraživačkih pomaka. Kao što je već rečeno, Demović je u svojem članku donio faksimile i transkripcije triju madrigala, objavljenih u drugom izdanju *Le glorie cadute* iz 1663. u VII. cjelini (na str. 27-29) naslovljenoj s »Oracolo overo Partenope felicitata, Epitalamio«,³⁷ tj. »Epitalamij: Proročanstvo ili usrećena Partenopa«, gdje se samim naslovom jasno aludira na sreću grada Napulja (čija je legendarna osnivačica bila grčka sirena Partenopa) što je dobio dostojnu kraljicu u liku Marije Ane Austrijske, supruge Filipa IV. (Taj je tekst i zamišljen u povodu vjenčanja Marije Ane i Filipa.) Demović u svojem tekstu prije opisa, analize i donošenja notnog teksta triju Komnenovih madrigala dobro uvodno parafrazira neke formulacije iz Komnenova predgovora, što ga ovdje donosimo kao Prilog 2 u transliteriranom prijepisu izvornika. Spominjući izrijekom glazbu, Komnen kaže:

»Ukratko, [Filip IV] posjeduje sve moralne vrline, uključujući slobodne umjetnosti. Pred ovim veličanstvenim orlom uzmiču sove Palade Atene. Zbog toga što najviši pokretački um španjolskoga neba nije bez pratnje harmonije, pa je stoga vješt i u glazbenim notama. S BASOM temeljne mudrosti sjedinjuje se ALT izvrsnoga Carstva, a održavajući neprekidno TENOR u vrlini uvijek se ističe SOPRAN. Međutim, nemoj se začuditi, o čitatelju, što Najpreuzvišenijem Prijestolju ovoga Suverenog Monarha posvećujem moje sljedeće glazbene note i harmonijskim se ljestvama uspinjem do njegovih nogu; no žrtvujem se za stvar, koja mu se sviđa: ne dajem slike slijepcu, vino trezvenjaku, gitaru gluhome: jer On u [svojoj] Kraljevoj kapeli potiče glasove

³⁶ U spomenutom katalogu »OPAC SBN — Istituto centrale per il catalogo unico« iz 2010. stoji podatak o sedam poznatih talijanskih primjeraka ovog drugog izdanja (nalaze se u knjižnicama u Traniju, Firenci, Milanu, Palermu, Padovi, Parmi i Veneciji), bez napomene da se možda neki od tih primjeraka odnosi na prvo izdanje. Dosad je to uočio samo E. STIPČEVIĆ: *Hrvatska glazbena kultura 17. stoljeća*, 79.

³⁷ Puni naslov te cjeline glasi: »VII / ORACOLO / OVERO / PARTENOPE FELICITATA, / EPITALAMIO, / Con alcun'altre Compositioni, / DEL PADRE / FRA VINCENZO COMNENO, / Maestro di Sacra Theologia, dell'Ordine de' Predicatori, fra gli'Acade- / mici Otiosi detto l'Estatico, e Prencipi de' Signori / Incauti di Napoli.« (...) Zanimljivo je da se Komnena ovdje titulira s 'Academico otioso' (s nadimkom 'Estatico'), a poznato je da je *Accademia secretorum Naturae* Giambattiste della Porta (čiji su se članovi nazivali 'otiosi', tj. 'dokoličari', djelovala u Napulju samo od 1560. do 1578. godine. S druge pak strane, sasvim je isključeno da bi se ova odrednica odnosila na dubrovačku *Akademiju učenih ispraznih (Accademia degli Oziosi Eruditi)*, jer je ova utemeljena tek 1690, dakle 23 godine nakon Komnenove smrti. Usp. S. TUKSAR: Glazba, akademije i učena društva djelatna u hrvatskim zemljama u razdoblju od 16. do 18. stoljeća, *Arti musices*, 35 (2004) 1, 3-19.

spram Vrhovnog Boga uzvišenošću svojih glazbenih kompozicija. I u ovome se pokazuje sličnim zvjezdanoj ptici koja među pandžama drži zlatnu liru. Tako sretno okreće gudalo [tj. luk] protiv neprijatelja, a zvučne žice drže vezanima srca njegovih podanika.«³⁸

U ovim se pomalo kriptografskim i simboličkim formulacijama kriju negdje pravi razlozi Komnenova uvrštavanja njegovih glazbenih kompozicija u vlastiti epitalamij. Jesu li to bile želje da ih se izvodi na španjolskom kraljevskom dvoru, kako to tumači Demović, ili se Komnen naprosto ulagivao Filipu znajući za njegovu sklonost spram glazbe, osobito svjetovne,³⁹ držimo da je teško danas sa sigurnošću ocijeniti, pa to ostaje otvorenom stavkom. Isto vrijedi i za tvrdnju iznesenu u njegovu životopisu koja se tiče Komnenovih umjetničkih nagnuća:

»Ne samo književnom profesijom, nego se rado bavio i crtanjem, glazbom i sviranjem raznih glazbenih instrumenata, skladajući motete, madrigale i vrlo ariozne kanconete, na osobitu radost slušatelja zbog njihove slatke harmonije.«⁴⁰

Tek bi otkriće nekih drugih njegovih skladbi moglo potvrditi istinitost ovoga iskaza.

Treća Komnenova glazbena referenca je naslov za sada hipotetskog djela *Annotationes in Geometriam, Arithmetica, Musicam, & Astrologiam* (*Bilješke o geometriji, aritmetici, glazbi i astrologiji*), navedenog kao 24. po redu tiskano djelo u I. cjelini (na str. 139) naslovljenoj »La verità esaminata«. Osim Demovića, na to se djelo poslije njega referira Žarko Dadić, poznati istraživač hrvatske povijesti egzaktnih znanosti. Rabeći kao izvor podataka o Komnenu (on ga naziva Vicko Komnenović) isključivo Crijevića, Dadić očividno smatra podatak o postojanju *Annotationes* vjerodostojnim, pa navodi sljedeće:

³⁸ »In somma possiede con tutte le morali Virtù, anco le Arti Liberali. Cedano le nottole di Pallade d' Atene à questa Aquila sublime. Perche è vn'Intelligenza suprema motrice del Cielo Ispano, non è disaccompagnata dall'armonia, onde maneggia anco le note Musicali. Al BASSO di fondamentale prudenza s'vnisce l'ALTO del sommo Impero, e mantenendo perpetuo TENORE nella virtù, sempre comparisce SOVRANO. Che però non ti stupire, ò Lettore, se Io consacro all' Augustissimo Trono di questo Sourano Monarca le seguenti musiche mie note, e m'inalzi con le scale armoniose sino a'suoi piedi; mentre li dono cosa, che gli aggrada: Nè dono Pitture ad vn cieco, vino all'abstemio, e cetra ad vn sordo: Poiche Egli nella Capella Reale fà solleuar le voci al Sommo Dio con la sublimità delle sue Musiche Compositioni. In questo ancora si mostra simile all' Augello stellato, che negli artigli tiene vn'aurea Lira. Così volga felicemente contro i Nemici l'arco, e le corde sonore tengono legati i cuori de' suoi sudditi.« Usp. Prilog 2.

³⁹ Usp. Luis ROBLEDO: Habsburg, *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, ur. Stanley Sadie, Macmillan Publishers Ltd., London itd. 2002, sv. 10, 641.

⁴⁰ »Non solo la professione di belle lettere, ma ancora si diletta di disegnare, di Musica, e di toccare diuersi stromenti Musicali, componendo Mottetti, Madrigali, e Canzonette molto ariose, con diletto singolare degl'Vditori, per la loro dolce armonia.« Usp. I, *La verità esaminata*, odjeljak 'Generazione Sestadecima', 136.

»Po nazivu tog djela jasno je da se u njemu obrađuju četiri područja kvadrivija, pa bi to mogao biti neki školski priručnik. (...) Kao dominikanac sigurno je učio u dominikanskim školama u kojima se još od srednjeg vijeka uz predmete kvadrivija učila i Aristotelova filozofija, pa dakle i Aristotelova prirodna filozofija.«⁴¹

Dadićevu misao o djelu *Annotationes* kao školskom priručniku valjalo bi možda povezati s činjenicom da je Komnen, kao što je već bilo rečeno, bio profesor filozofije na napuljskom Dominikanskom sveučilištu, pa bi potraga za tim djelom možda trebala prije svega biti usmjerena na dokumentaciju i knjižni fond (i to vjerojatno njegov rukopisni dio — ukoliko je sačuvan) te ustanove u Napulju. Svakako bi u slučaju njegova pronalaska trebalo očekivati iznošenje ideja o glazbi konzervativnog karaktera (potkrijepljeno i u nastavku naslova bilješkama o astrologiji, a ne astronomiji, i to nakon Galileja!), a Komnenove *annotationes* da su manje apodiktične od npr. Križanićevih *asserta*, tj. tvrdnja tiskanih u Rimu 1656.

Međutim, ono što donosimo kao stanoviti *novum* na ovome području jest činjenica da se Komnena može dovesti u kontekst njegovih suvremenika iz Dubrovnika, hrvatskih i bosanskih zemalja koji su na razne načine imali ili srodne biografske, rodo- i domoljubne i/ili pak glazbene reference. To su Kristofor Ivanović, Ivan Tomko Mrnavić, Rafael Levaković, Toma Jerinić, Vladislav Menčetić i Ivan Dživo Gundulić. Navest ćemo mjesta i moguće razloge zbog kojih je svaki od njih doveden u vezi s Komnenom.

Kristofor Ivanović (1628-1689), pravnik i klerik rođen u Budvi, poznati autor pet uglazbljenih libreta i pisac prve povijesti venecijanske opere (1687), ima na samom kraju djela *Le glorie cadute* tekst od tri stranice (65-67) na talijanskome, naslovljen »Aviso di Christoforo Ivanovich a chi legge«. U toj obavijesti čitatelju Ivanović zdušno podržava argumentaciju kojom se dokazuje Komnenovo podrijetlo, ukratko spominje umjetnost i Muze kao pomagačice u 'dokaznom postupku', ali ne spominje ni Komnenove madrigale ni neku drugu glazbenu referencu.

Ivan Tomko Mrnavić (1580-1637), bosanski biskup, ima u I. cjelini (na str. 142) tekst epigrama (kratke pjesme)⁴² posvećenog Komnenu, u kojem na 18 redaka izražava svoje užasavanje nad sudbinom njegove porodice i daje mu podršku u njegovim genealoškim dokazivanjima. Zanimljivo je da je ovaj autor pobožno-rodoljubnih stihova i drame *Osmančica*, prevoditelj te životopisac Augustina Kažotića i bana Petra Berislavića, »... često ... izmišljao, posebno kad je želio istaknuti svoju genealogiju, pa je unio mnoge zabune u našu stariju historiografiju«. ⁴³ Je li ovo posljednje nagučće, kombinirano s protuturskim

⁴¹ Žarko DADIĆ: *Hrvati i egzaktne znanosti u osvitu novovjekovlja*, poglavlje 'Hrvatski znanstvenici u Italiji sredinom i u drugoj polovici 17. stoljeća', Naprijed, Zagreb 1994, 286.

⁴² Naslov glasi: »EPIGRAMMA. / D. IOANNIS TONCI MARGNAVITII DALMATAE, / Episcopi Bosnensis«.

⁴³ Usp. Marin FRANIČEVIĆ — Franjo ŠVELEC — Rafo BOGIŠIĆ: *Povijest hrvatske književnosti*, knj. 3: *Od renesanse do prosvjetiteljstva*, 44.

resantimanom, bilo razlogom Mrnavićeva sudjelovanja u Miniatičevu zborniku i time povezanosti s Komnenom?

Rafael Levaković (oko 1590-1649), franjevac rodom iz Jastrebarskog, koji je dugi niz godina, od 1620-ih nadalje, živio u Rimu gdje je uređivao tekstove i nadgledao tiskanje crkvenoslavenskih knjiga na glagoljici za Zbor za širenje vjere (*Congregatio de propaganda fide*), autor je četiriju epigrama (P. Raphaelis Chroatae Slavonicum Epigramma, tiskanih bosanskom ćirilicom, glagoljicom i latinicom), odnosno panegirika u čast rođenja francuskog dofenca, kasnijeg kralja Luja XIV, o čemu je još 1972. izvijestio Dragan Plamenac.⁴⁴ Levaković i Komnen mogli su biti i osobni poznanici, jer su živjeli u Rimu istodobno krajem 1620-ih i početkom 1630-ih.

Toma Jerinić (Hierinicius/Thomas Jerinčić; 1612-1652), propovjednik i govornik, dominikanac iz Slanoga, koji je u Komnenovo vrijeme boravio u dominikanskim samostanima u Napulju i Dubrovniku. U Napulju je bio i član iste Akademije »degl' Incauti« kao i Komnen. Nesumnjivo je da su se osobno poznavali. I u Jerinića je prisutna tendencija istraživanja vlastite genealogije: »Izradio je obiteljsko stablo Jerinića, a spominje se i njegov spis o napuljskoj buni Tome Aniella protiv španjolske vlasti.«⁴⁵ U djelu *Le glorie cadute* koncipirao je, čini se autorski, čitavu V. cjelinu naslovljenu »Discorso academico«.⁴⁶ Osim činjenice da mu je bio generalnim vikarom u Dubrovniku, nisu li i u slučaju odnosa Komnena i Jerinića bili odlučujući zajednički afiniteti prema istraživanju osobnog podrijetla i društveno-povijesnih zbivanja kao i u slučaju s Ivanovićem i Mrnavićem?

Vladislav Menčetić (prema Komnenu zvan Jeriša; 1618-1666), autor je *Trublje slovinske*, panegirika banu Petru Zrinskom, te pisac i prevoditelj ljubavne i šaljive poezije.⁴⁷ U djelu *Le glorie cadute*, u IV. cjelini na španjolskome jeziku, naslovljenoj »Compendiosa, y verdadere relacion de los servicios hechos...«, objavljen je njegov panegirički sonet Komnenu,⁴⁸ u naslovu kojega otkrivamo — analogno Rešetarovoj primjedbi o Gunduliću — da mu je nadimak bio Jeriša.

Ivan Dživo Gundulić (prema Komnenu zvan Mačica; 1589-1638) je »najznačajniji i najbolji pjesnik dubrovački XVII stoljeća ... član vrlo stare i vrlo ugledne vlasteoske porodice koja je iz svoje sredine svome gradu i Republici davala

⁴⁴ Usp. Dragan PLAMENAC: Rimska opera 17. stoljeća, rođenje Luja XIV i Rafael Levaković, *Arti musices*, 2 (1972), 51-62 (+ slikovni prilozi).

⁴⁵ Usp. Bratislav LUČIN: Jerinić, Toma, u: *Hrvatski biografski leksikon*, ur. Trpimir Macan, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb 2005, sv. 6, 471-472.

⁴⁶ Puni naslov V. cjeline glasi: »V. / DISCORSO / ACADEMICO / SOPRA / D'VNA ROSA FRA LE SPINE, / CO'L (sic) MOTO, / TOSAGTAIS PANGAIS MIA ANTISTAMAI, / Che in Latino vuol dire, / TOT ICTIBVS VNA RESISTO. / IMPRESA / DID. ALESSIO COMNENO POSTVMO, / Principe de Trapisonda, / COMPOSTO / DAL P. FRA TOMASO IERINICH, / Professore di Filosofia, e di Sacra Theologia, Academico Incauto, det / to l'Inuigorito, Vicario Generale della Congregazione di / Ragusa dell'Ordine de' Predicatori.«

⁴⁷ Usp. Marin FRANIČEVIĆ — Franjo ŠVELEC — Rafo BOGIŠIĆ: *Povijest hrvatske književnosti*, knj. 3: *Od renesanse do prosvjetiteljstva*, 232.

⁴⁸ Puni naslov glasi: »Sonetto Del Signor Vuladislauo (sic!) Menze, detto Ieriscia, Senator grauissimo della Republica di Ragusa, e Caualiere virtuosissimo« (str. 81).

znamenite ljude već od XIII stoljeća. « Za ovog bujnog baroknog autora niza drama, prevoditelja Rinuccinijeve *Arianne* i *Psalama Davidovih*, pisca *Pjesama pokornih*, *Suza sina razmetnoga*, himne slobodi *Dubravke* i nenadmašnog 'povijesnog romana' *Osman*, »... može [se] reći ono isto što vrijedi za čitavu hrvatsku književnost od renesanse do danas. On izrasta na domaćoj književnoj tradiciji, i na dubrovačkoj i na splitsko-hvarsko-zadarskoj, i jezikom i idejama, i protuturskom i protumletačkom usmjerenošću.«⁴⁹

U VI. cjelini, u svojevrsnoj isprici (?) tiskara pod naslovom »Lo stesso stampatore al sudetto Lettore«, nalaze se pod stavkom »Nell' Illirica« imena Rafaela Levakovića, Tome Jerinića i Ivana Gundulića te neimenovanog ohridskog nadbiskupa kao potencijalnih autora tzv. Igara sreće na 'ilirskome' jeziku, koje nisu uvrštene u ovo djelo, što je i slučaj s autorima i priložima na hebrejskom, arapskom i perzijskom jeziku, među kojima se navodi i ime znamenitog Pietra della Valle.⁵⁰ Gundulićevi i Levakovići željeni (ili traženi? ili nudi?) prilozi jedina je njihova, doduše imaginarna, veza s Komnenom, ali već i samo spominjanje tih dvaju novih imena proširuje krug i mrežu Komnenovih (a možda i Miniatijevih) društvenih, kulturnih i znanstvenih kontakata sa suvremenicima iz zajedničke im »ilirske« domovine.

Komnen tako postupno prestaje biti samo ekstravagantnom i izoliranom pojavom i prerasta u relevantnu kasnohumanističku figuru hrvatske znanstveno-kulturne misli 17. stoljeća.

⁴⁹ Usp. Marin FRANIČEVIĆ — Franjo ŠVELEC — Rafo BOGIŠIĆ: *Povijest hrvatske književnosti*, knj. 3: *Od renesanse do prosvjetiteljstva*, 197-211, ovdje napose 211.

⁵⁰ Puni tekst isprike za autore na 'ilirskome' jeziku glasi: »Nell' Illirica; L' Illustrissimo, e Reuerendissimo Monsignor Arciuescouo d' Ochrida; Il Padre Lettore Giubilato; Fra Raffaele Leuakovich, Minor Osseruante di san Francesco; Il Padre Fra Thomaso Ierinich Domenicano, Lettore di Sacra Theologia, e Vicario Generale della Congregatione Ragusina; E l' Illustrissimo Signor Giouanni Gondola detto Maciza, Senatore grauissimo della Republica di Ragusa« (str. 36).

PRILOZI

Prilog 1: Al cortese lettore il detto Abbate Miniati (nepag.)

Eccoti alla luce vn Volume, in cui trouerai copiosa materia di contento, e di dolore. Di contento in elggendo i meriti del Reuerendiss. Padre Maestro Fra Voncenzo Comneno, di sangue Augusto, e degli altri suoi Antenati. Di dolore, in vedendo qui registrata la tragica, e miserabil caduta della sua Imperial casa Comnena, che per lunga serie di diciotto Imperadori, e di tanti altri Regi di Colchi, e Lazzi, vantò lo Scettro dell' Imperio d'Oriente.

Contiene in se molte materie, che quinci, e quindi disperse minacciauano altrettanto sicura, quanto vicina la loro perdita. Stimai conueneuole non defraudar la tua curiosità di queste memorie, à Te forse, ò non note, ò mal note. Procurai, che il Signor Don Costantino Comneno, Nipote di detto Padre Maestro Comneno, Soggetto di merito, tutte in vn corpo me le desse. Me le diede assai volentieri, & lo col beneficio delle stampe ne procurai la publica luce, à finche l'Oblìo non trionfasse delle memorie de' Comneni, conforme la Fortuna trionfò delle loro grandezze.

Leggerai in esso, quanto d'honorato, e di glorioso à prò della Corona delle Spagne oprò il Valore, e la Virtù di detto Padre Maestro Comneno; così sù la Reale Armata dell'Oceano; come ne' tumulti Popolari v'vn Regno di Napoli, fieramente sconuolto, e d'alcuni altri suoi Maggiori.

Vedrai campeggiar l'affetto, e la deuotione dele medesimo verso l'Augustissima Casa d'Austria nella publicatione delle solennissime Allegrezze fatte nelle nozze de' Serenissimi D. FILIPPO Quarto, e Donna MARIA ANNA Austriaci; sotto titolo d'Oracolo, ouero di Partenope Felicitata; con gli Affetti Ossequiosi in lode d'alcuni altri Prencipi Sourani, come sono Prelati, Cauallieri, e Dame.

Ma perche non solo campeggiassero nel petto di detto P. Maestro Comneno la Virtù Religiosa, e la Fede verso il suo Prencipe, ma insieme la notitia, e l'amor delle lettere, hò voluto inserirui anco li Applausi Acdemici, fatti in honore del medesimo, quando fu assonto al Prencipato della celebre, e famosa Academia de' Signori Incauti di Napoli, nido veramente de' piu canori Cigni, ch'addolcisseso già mai con la sonora harmonia del canto il glorioso Cielo d'Italia. Queste sin'hora registrate memorie, appartengono solamente alla persona di detto Padre Maestro Comneno, perche sona solo di lui.

Ma per aggiungere alla gloria delle sue honorate attioni più viuuo splendore mostrandotelo d'Augusta nascita; Eccoti appresso la sua Historia Genealogica Paterna, e Materna, nella quale vedendo, come Egli tragga l'origine dagl'Imperadori d'Oriente per via Paterna, e per Materna da Prencipi Illirici. Con Testimonij degni d'ogni maggior fede, che confermano la detta sua nobiltà, con molte altre sue Christiane, & heroiche operationi. Oue potrai degnamente ammirar nello stato di priuato quel genio d'Augusta Maestà, che per mutanza di Stato, e di Fortuna mai non si estingue.

E perche non è grandezza, benche sublime, e formidabile, che alle vicende della Fortuna non soggiaccia. Eccoti deplorata in noue lingue, da ben degni, e principali Soggetti d'Europa, col titolo de' Giuochi di Fortuna, la miserabil caduta della sua Imperial Casa Comnena.

Segue appresso il Discorso Academico sopra d'vna Rosa tra le spine, col motto, Tot isctibus vna resisto. Impresa di D. Alessio Comneno Postumo, Prencipe di Trabisonda, suo paterno di detto Padre Maestro Comneno.

Ma se nel Volume non leggerai quest'ordine, ch'Io qui t'accenno, stimerò nondimeno, che non sarà per offenderti la trasportation delle materie, quando poca fatica hauerai nel ritrouarle.

Ricordati, che questo non è Volume vnito, e d'vna sola materia; onde in esso sia necessaria l'ordinata distributione, e la dispositione delle parti à formarne vn tutto perfetto. Ciascuna parte in se stessa è parte perfetta, ò che si anteponga, ò che si posponga, poco rilieua. A' te solo conuiene considerar le parti, come l'vna non dipendente dall' altra; mentre ciascuna la sua propria mente in se contiene: Con tutto ciò tutte queste varietà concorrono in confermare la principal parte, ch'è la Famiglia Comnena.

La locutione in quella parte, che alle materie Historiche contiene, è tale, quale deuesi ad vn scrittore d'Historie, che Historie sono le Genealogie delle Famiglie.

In quella parte, che all' eruditione è destinata, ella è tale, quale à chi discorre è prescritta dalle leggi de' Retori.

Non occorre, che d'ogni cosa il mio giudicio lote dia: leggi il Volume, che sù l' Historie è fondato, consideralo, e siano poi Giudice il tuo proprio intendimento. Stà sano.

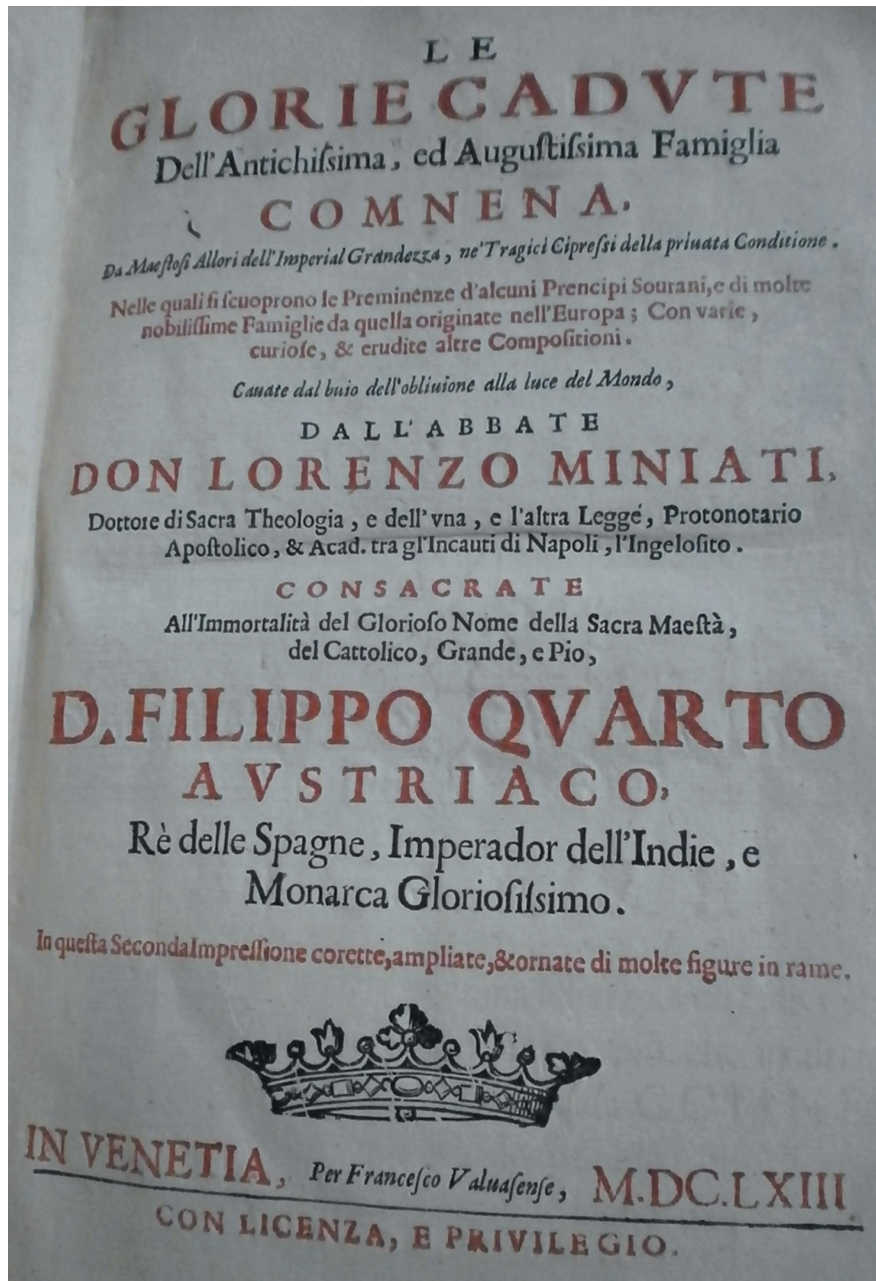
Prilog 2: Epitalamio all'amico lettore il Padre Maestro Comneno (VII, 26)

Il Gran Monarca Ibero, Figlio, e Padre insieme di nobile generosità, è sempre comparso à gl'occhi ammiratori di chi lo conosce, vn' Aquila coronata. Egli accoppiando valor militare, e facondia eloquente sembra l'augel di Gioue ministro delle saette, poiche maneggia in guerra i dardi di Marte, & in pace i fulmini di Pericle. Come Aquila s'affissa nel Sole contemplando i moti de' Cieli con lo studio dell' Astronomia. La Filosofia è sua familiare, e l'Aquila più di Pitagora lo dimostra Sapiente. Con le reggie penne Egli scriue in tutte le lingue con tanta eleganza, e maestà, che se Gioue stesso volesse scriuere, ò fauellare, nè altra penna, nè altra lingua adoprerebbe, che quella del Gran FILIPPO IV. Enio perche parlaua in due linguaggi, era creduto possedere due cuori. Questo Glorioso Monarca, che possiede tante lingue, hà in petto l'ardor generoso di mille cuori coraggiosi. Lo seruono, come ancelle le Muse, ed Egli supera Apollo nella Poesia: accogliendo gl'eruditi Ingegni si mostra, come l'Aquila stellata nella via degl' Heroi, la quale vicina al Cigno risplende. In somma possiede con tutte le morali Virtù, anco le Arti Liberali. Cedano le nottole di Pallade d'Atene à questa Aquila sublime. Perche è vn'Intelligenza suprema motrice del Cielo Ispano, non è disaccompagnata dall'armonia, onde maneggia anco le note Musicali. Al BASSO di fondamentale prudenza s'vnisce l'ALTO del sommo Impero, e mantenendo perpetuo TENORE nella virtù, sempre comparisce SOVRANO. Che però non ti stupire, ò Lettore, se Io consacro all' Augustissimo Trono di questo Sourano Monarca le seguenti musiche mie note, e m'inalzi con le scale armoniose sino a'suoi piedi; mentre li dono cosa, che gli aggrada: Nè dono Pitture ad vn cieco, vino all'abstemio, e cetra ad vn sordo: Poiche Egli nella Capella Reale fà solleuar le voci al Sommo Dio con la sublimità delle sue Musiche

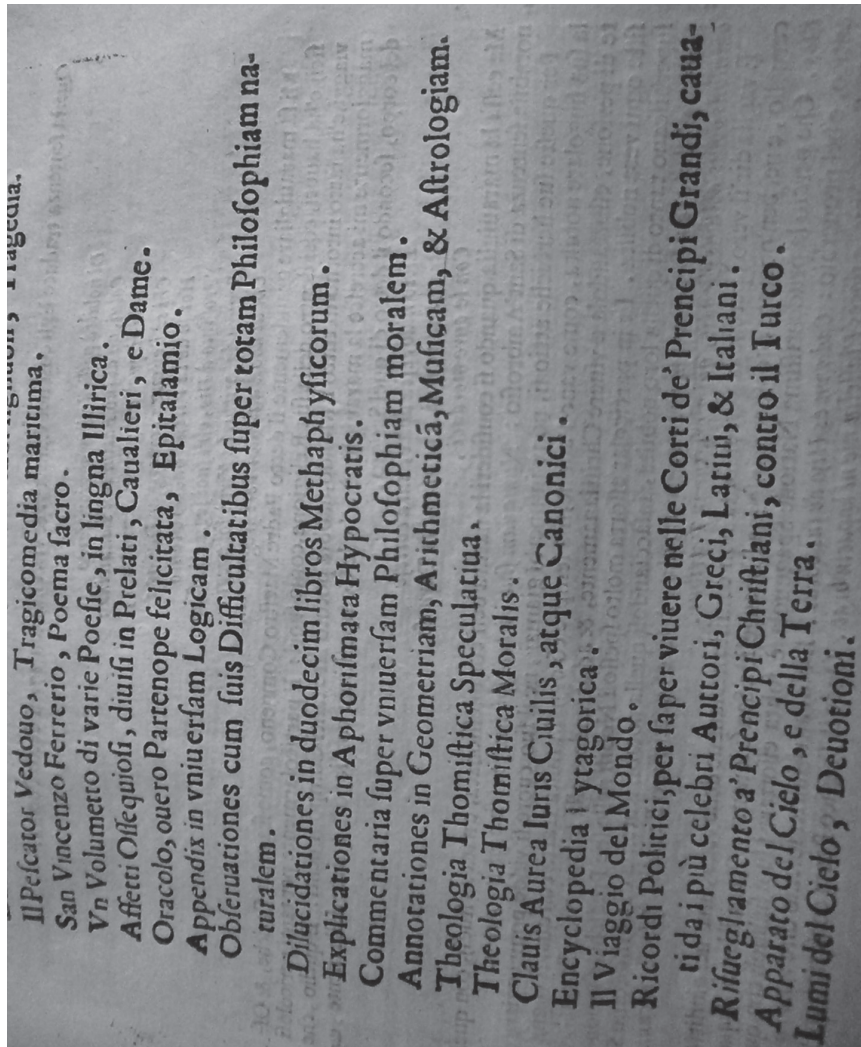
Compositioni. In questo ancora si mostra simile all' Augello stellato, che negli artigli tiene vn'aurea Lira. Così volga felicemente contro i Nemici l'arco, e le corde sonore tengono legati i cuori de' suoi sudditi. Sia Aquila in guerra, che doppò la vittoria chiami la Colomba di pace, che inesti à gl'Vlini eterni gl' Allori. Stà sano.

BIBLIOGRAFIJA (CITIRANA DJELA I IZBOR)

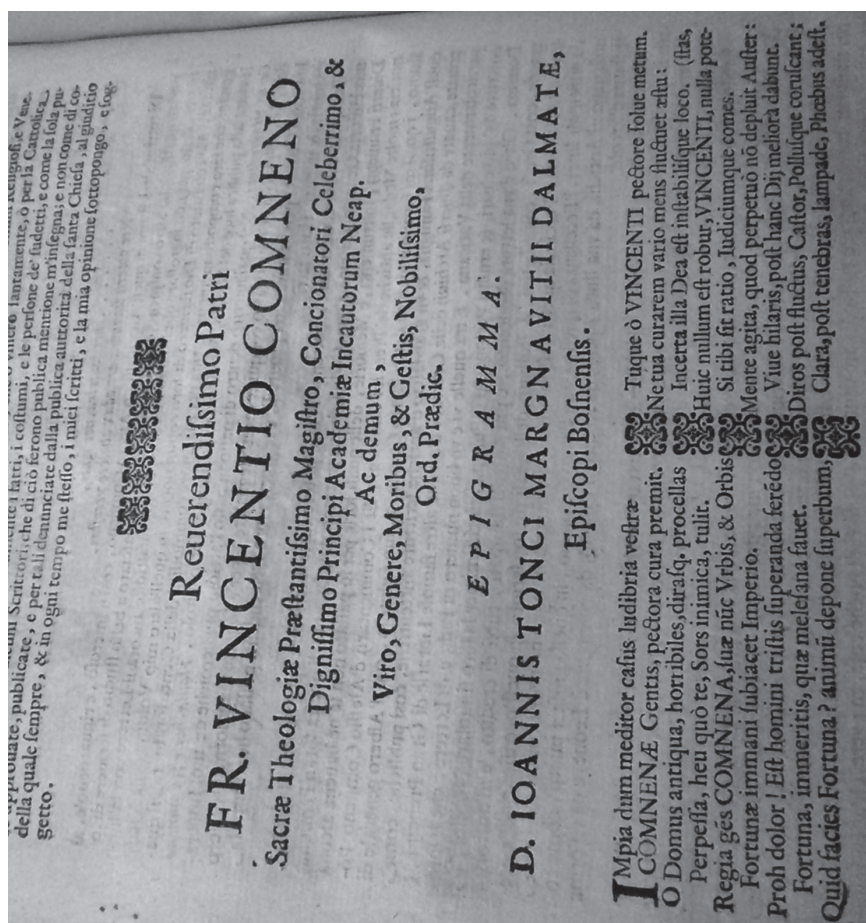
- AJANOVIĆ, Ivona: Komnen, Vinko, u: *Hrvatski biografski leksikon*, ur. T. Macan, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb 2009, sv. 7, 559-560.
- APPENDINI, Francesco Maria: *Notizie storico-critiche sulle antichità, storia e letteratura de' Ragusei*, Antonio Martecchini, Dubrovnik 1803, sv. II, 89-90.
- CERVA, Seraphinus Maria: *Bibliotheca Ragusina*, prir. S. Krsić, sv. IV, JAZU, Zagreb 1980, 162-180.
- DADIĆ, Žarko: *Hrvati i egzaktne znanosti u osvitu novovjekovlja*, poglavlje 'Hrvatski znanstvenici u Italiji sredinom i u drugoj polovici 17. stoljeća', Naprijed, Zagreb 1994, 286.
- DEMOVIĆ, Miho: Dubrovački ranobarokni skladatelj Vicenco Komnen (1590-1667), *Rad JAZU*, knj. 377, Zagreb 1978, 315-336.
- DEMOVIĆ, Miho: *Glazba i glazbenici u Dubrovačkoj Republici od početka XI. do polovine XVII. stoljeća*, JAZU, Zagreb 1981, 107-129.
- FRANIČEVIĆ, Marin — ŠVELEC, Franjo — BOGIŠIĆ, Rafo: *Povijest hrvatske književnosti*, knj. 3: *Od renesanse do prosvjetiteljstva*, Liber-Mladost, Zagreb 1974, 162.
- GLIUBICH, Simeone: *Dizionario biografico degli uomini illustri della Dalmazia*, Rod. Lechner — Battara e Abelich, Beč-Zadar 1856, 88-89.
- LUČIN, Bratislav: Jerinić, Toma, u: *Hrvatski biografski leksikon*, ur. Trpimir Macan, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb 2005, sv. 6, 471-472.
- MINIATI, Lorenzo: *Le Glorie Cadute Dell' Antichissima ed Augustissima Famiglia Comnena*, Francesco Valuasense, Venecija 1663.
- PLAMENAC, Dragan: Rimska opera 17. stoljeća, rođenje Luja XIV i Rafael Levaković, *Arti musices*, 2 (1972), 51-62 (+ slikovni prilozi).
- REŠETAR, Milan: Dva dubrovačka švindlera 17. stoljeća, *Dubrovački list*, 2 (1925) 10, 1-2.
- ROBLEDO, Luis: Habsburg, *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, ur. Stanley Sadie, Macmillan Publishers Ltd., London itd. 2002, sv. 10, 641.
- STIPČEVIĆ, Ennio: *Hrvatska glazbena kultura 17. stoljeća*, Književni krug, Split 1992, 79-80.
- STIPČEVIĆ, Ennio: *Hrvatska glazba*, Školska knjiga, Zagreb 1997, 83-85.
- STIPČEVIĆ, Ennio: Madrigal u Hrvatskoj, *Kolo*, 10 (2000) 4, 372, 375.
- TUKSAR, Stanislav: *Kratka povijest hrvatske glazbe*, Matica hrvatska, Zagreb 2000, 51.
- TUKSAR, Stanislav: Glazba, akademije i učena društva djelatna u hrvatskim zemljama u razdoblju od 16. do 18. stoljeća, *Arti musices*, 35 (2004) 1, 3-19.
- TUKSAR, Stanislav: Croatian Musicians in Venice, Rome and Naples during the Period 1650-1750, *Analecta musicologica*, sv. 51: *Musikbiographien. Reisen, Karrieren, Professionalisierung*, ur. Anne-Madeleine Goulet — Gesa zur Nieden, Bärenreiter-Verlag, Kassel 2014, 193-210.
- ŽUPANOVIĆ, Lovro: *Stoljeća hrvatske glazbe*, Školska knjiga, Zagreb 1980.
- ŽUPANOVIĆ, Lovro: *Centuries of Croatian Music*, sv. 1, Music Information Centre, Zagreb 1984.

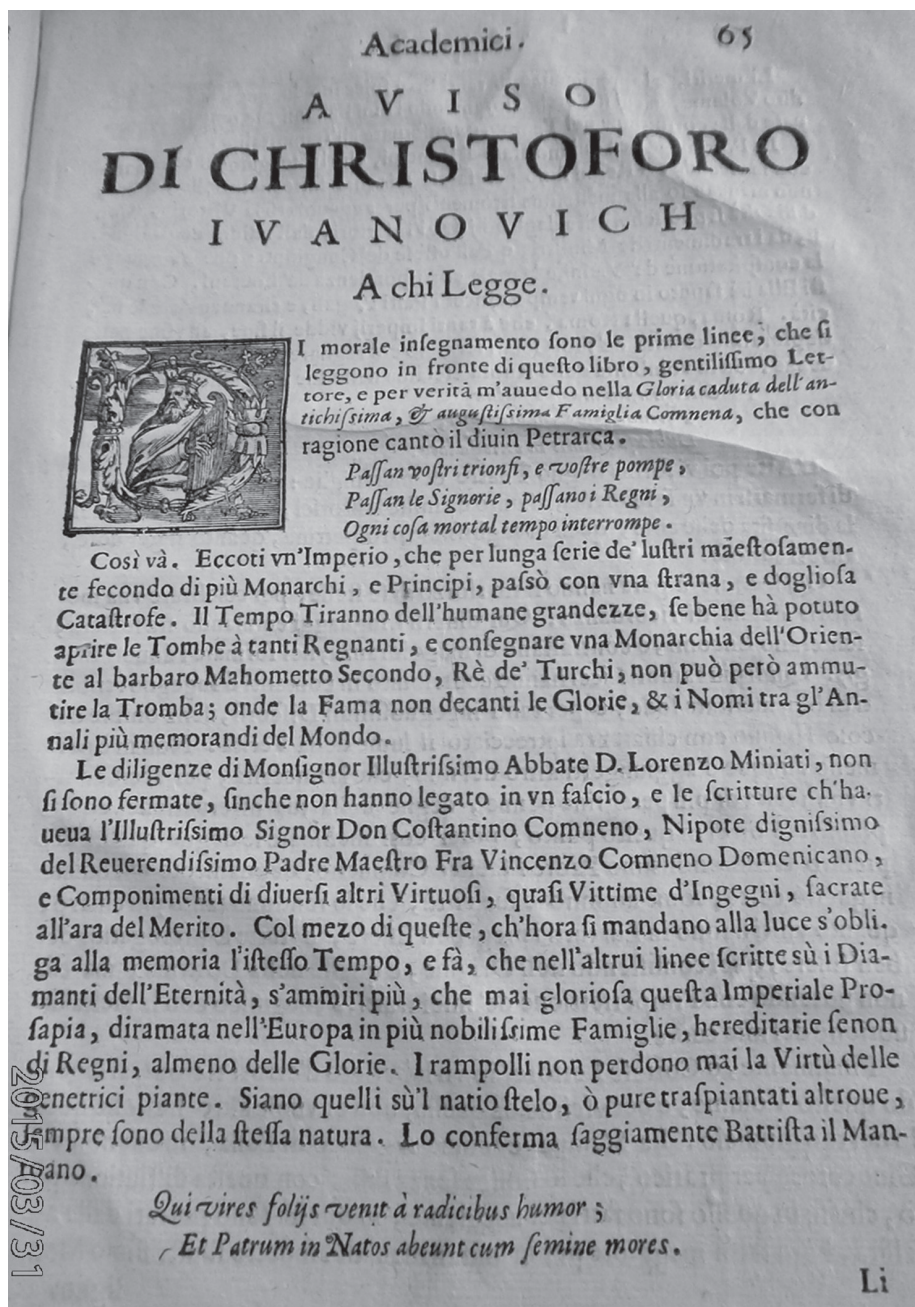
Slika 1. Naslovna stranica djela Lorenza Miniatija *Le glorie cadute*, Venecija 1663. (2. izd.)

Slika 2. Stranica s popisom Komnenovih djela u kojem se navodi da je autor djela *Annotationes in Geometriam, Arithmetica, Musicam, & Astrologiam*

Slika 3. Tekst epigrama Vincentiju Comnenu
 autora Ivana Tomka Mrnavića Dalmatinca, bosanskoga biskupa

Slika 4. Tekst obavijest Kristofora Ivanovića čitatelju (str. 1)

*Summary*THE EARLY-BAROQUE COMPOSER VINKO KOMNEN (VINCENZO COMNENO;
1590-1667) AND THE NETWORK OF HIS PREDECESSORS AND
CONTEMPORARIES

The article explores the biographical sources, identity, bibliography and music output of the early-Baroque composer, erudite and Dominican monk Vincenzo Comneno (Vinko Komnen; 1590-1667), who lived and worked in Dubrovnik, Rome, Naples and Spain. The research is based on the new insights and interpretations of the complex publication (a kind of Miscellanea Proceedings) entitled *Le glorie cadute dell' Antichissima, ed Augustissima Famiglia Comnena*, edited by Lorenzo Miniati and published in Venice in 1663, as its second edition.

It has been stated that V. Comneno is in fact the author of two texts included in this publication. Concerning the bibliography of historiographical sources used for genealogical purposes, special attention is drawn to Comneno's Croatian and Italian predecessors: »Historia di Ragusa del Padre D. Eusebio Caboga ...«; »Historia di Ragusa di Giacomo di Pietro Lucari ...«; »Historia di Ragusa di Fra Serafino Razzi ...«; »Ludouico Cerua, detto Tuberone, Abbate Benedettino«; »Mauro Orbini, Abbate Benedettino«; »Vincenzo Probieulich« (sic!). In addition, a network of his Croatian contemporaries has been discovered (Christoforo Ivanovich — Kristofor Ivanović, Ioannis Tonci Margnavitius Dalmata — Ivan Tomko Mrnavić, Raffaele Leuakouich — Rafael Levaković, Thomaso Ierinich — Toma Jerinić, Vuladislauo (sic!) Menze — Vladislav Menčetić and Giouanni Gondola — Ivan Dživo Gundulić), who were included in this publication either with their texts or by their names being mentioned on various occasions. Some of them (Ivanovich in Venice, Levakovich in Rome) were also dealing otherwise with musical issues, but not on this occasion.

In the part dealing with music, it has been confirmed that his three madrigals, printed in this publication, have been intended for the wedding of Maria Anna of Austria and Philipp IV, but doubts have been expressed about Comneno's motives for this gesture. The same is true for his alleged activities as composer of motets and canzonettas, as well as for his skill in playing various musical instruments. The hypothetical musico-theoretical work *Annotationes in Geometriam, Arithmeticā, Musicam, & Astrologiam*, not found as yet, probably conservative in attitudes, might have been used in Comneno's activities as teacher in the Naples Dominican University during the 1630s and 1640s.

Future analyses and hermeneutical approaches will have a difficult task in trying to distinguish in two ways what is apocryphal in Miniati's publication *Le glorie cadute*: firstly, what was written by Comneno himself and what was originally done by other writers (even the music of the madrigals themselves); and, secondly, what is correct and incorrect in various assertions, most important among them being those dealing with his allegedly Comnenian-Byzantine paternal origins.

